

Pravila za osnivanje i rad tržišta električne energije

*Pravila su objavljena u "Službenom listu CG",
br. [1/2009](#) i [54/2009](#).*

Predmet

Član 1

Pravilima za osnivanje i rad tržišta električne energije (u daljem tekstu: Pravila) definiše se pravni okvir, ciljevi i uslovi za osnivanje tržišta električne energije, osnovni principi snabdjevanja kvalifikovanih kupaca i način promjene njihovih snabdjevača, kao i rada javnog snabdjevača, te osnovna načela i principi za razvoj konkurencije i suzbijanje antikonkurentnog ponašanja i zloupotrebe monopolskog položaja na tržištu.

Pravni okvir

Član 2

Pravni okvir za otvaranje tržišta električne energije utvrđen je:

- Zakonom o energetici,
- Direktivom 2003/54/EC o opštim pravilima za unutrašnje tržište električne energije,
- Uredbom 1228/2003/EC o uslovima pristupa mreži za prekogranične razmjene električne energije, i
- Zakonom o ratifikaciji Sporazuma između Evropske zajednice i Republike Crne Gore o formiranju Energetske zajednice.

Ciljevi

Član 3

Osnivanje organizovanog tržišta električne energije ima za cilj:

- stvaranje, održavanje i razvoj konkurentskih odnosa između učesnika na tržištu,
- povezivanje sa regionalnim, odnosno budućim jedinstvenim evropskim energetskim tržištem, radi stvaranja uslova za sigurno, stabilno i kvalitetno snabdjevanje električnom energijom, po najpovoljnijim cijenama, uz stalnu zaštitu i poboljšanje stanja životne sredine, i
- stvaranje povoljnih uslova za intenziviranje investicija u gradnju novih izvora električne energije i elektroenergetski sektor u cjelini.

Principi organizovanja tržišta

Član 4

Osnovni principi na kojima se zasniva organizovano tržište električne energije su:

- poštovanje, promovisanje i stalno jačanje konkurencije,
- slobodan i nediskriminatoran pristup prenosnoj i distributivnoj mreži.

Obezbjediavanjem uslova za razvoj i jačanje konkurencije, istovremeno se omogućava i zaštita i dalji razvoj tržišta.

Prenosna i distributivna mreža, kao prirodni monopol, predstavljaju neophodnu infrastrukturu za funkcionisanje tržišta električne energije koja mora biti dostupna svim korisnicima, po istim unaprijed poznatim uslovima.

Uslovi za otvaranje tržišta

Član 5

Za otvaranje tržišta neophodno je, ali ne i dovoljno, da su ispunjeni slijedeći uslovi:

- da je sprovedeno razdvajanje elektroenergetskih djelatnosti,
- da su konstituisani operator prenosnog sistema i operator distributivnog sistema,
- da su utvrđene i objavljene tarife za korišćenje prenosne i distributivne mreže,
- da su donijeti Kodeks mreže i Distributivni kodeks, kao akti koji trećim stranama obezbjeđuju pristup mrežama pod jednakim, unaprijed poznatim uslovima,
- da su donijeta Tržišna pravila, tj. akt koji obezbjeđuje uravnoteženo funkcionisanje elektroenergetskog sistema u tržišnim uslovima.

Tržišne i regulisane djelatnosti

Član 6

Nakon otvaranja tržišta, elektroenergetske djelatnosti u Crnoj Gori obavljace se kao tržišne i kao regulisane.

Tržišne djelatnosti su:

- proizvodnja električne energije namijenjena tržištu,
- snabdijevanje kvalifikovanih kupaca koji se ne snabdijevaju kod javnog snabdjevača, i
- trgovina električnom energijom.

Ove djelatnosti će se postepeno liberalizovati, u skladu sa razvojem konkurencije i ukupnih odnosa na tržištu.

Regulisane djelatnosti su:

- proizvodnja električne energije za snabdijevanje tarifnih kupaca,
- prenos električne energije,
- distribucija električne energije,
- snabdijevanje tarifnih kupaca,
- upravljanje i vođenje elektroenergetskog sistema,
- organizovanje tržišta električne energije.

Shodno Zakonu o energetici, regulisane djelatnosti obavljaju se kao javne usluge.

Javna usluga

Član 7

Pod javnim uslugama, u smislu ovih pravila, podrazumijevaju se usluge koje kupcima pružaju energetske subjekti po regulisanim cijenama i regulisanim uslovima pristupa i korišćenja mreža, kojima se omogućava sigurnost, redovnost i kvalitet snabdijevanja, kao i zaštita životne sredine.

Javna usluga je dostupna svim kupcima po ravnopravnim uslovima.

Naknada energetskom subjektu koji obavlja djelatnost u okviru obaveze pružanja javne usluge utvrđuje se u skladu sa Pravilnikom o tarifama za električnu energiju.

Tržište električne energije

Član 8

Promet električne energije na organizovanom tržištu odvija se preko Operatora tržišta, u skladu sa Tržišnim pravilima.

Organizovanje rada i upravljanje tržištem, Operator tržišta obavlja uz puno poštovanje principa objektivnosti, nediskriminatornosti i transparentnosti.

Nadzor nad radom tržišta vrši Agencija.

Tržišna pravila

Član 9

Prava, obaveze i odgovornosti učesnika, te definisanje odnosa, tok aktivnosti i procedure za rad tržišta električne energije, utvrđuju se Tržišnim pravilima.

Tržišna pravila, predlaže Operator tržišta, a odobrava Agencija.

Model tržišta

Član 10

Tržište električne energije u Crnoj Gori sastoji se od veleprodajnog i maloprodajnog tržišta.

Veleprodajno tržište električne energije uključuje:

- dugoročno tržište, tj. tržište na bazi bilateralnih ugovora,
- srednjeročno - dan unaprijed tržište, koje u početnom periodu neće postojati, ali se na određenom stepenu razvoja tržišta može osnovati,
- kratkoročno - balansno tržište, i
- aktivnosti nakon realnog vremena - obračun i poravnanja odstupanja.

Balansno tržište i aktivnosti nakon realnog vremena zajedno čine balansni mehanizam koji treba da obezbijedi uravnoteženo funkcionisanje elektroenergetskog sistema. U prvom periodu nakon otvaranja tržišta, zbog nemogućnosti organizovanja pravog balansnog tržišta, balansiranje sistema vršice se na postojeći način.

Maloprodajno tržište električne energije se osniva na principima:

- omogućavanja konkurencije u snabdijevanju, izdavanjem licenci za snabdijevanje električnom energijom,
- obezbjeđivanja neophodnih trgovinskih aranžmana za javnog snabdjevača, koji će biti odgovoran za snabdijevanje električnom energijom tarifnih kupaca.

Učesnici tržišta

Član 11

U radu tržišta električne energije sudjeluju učesnici tržišta i odgovorni energetske subjekti.

Učesnici tržišta su energetske subjekti kojima je, kao licencna djelatnost, dopušteno obavljanje kupovine/prodaje električne energije. To su: proizvođači, trgovci, snabdjevači (konkurentni) i javni snabdjevač, kao i samosnabdjevači, tj. kupci kojima je omogućeno da energiju za svoje potrebe obezbjeđuju na konkurentnom tržištu.

Odgovorni energetske subjekti su Operator prenosne mreže, Operator distributivne mreže i Operator tržišta. Ovim subjektima nije dopušteno bavljenje kupoprodajom električne energije, izuzev Operatoru prenosne mreže kupovina energije u cilju obezbjeđenja balansnog mehanizma i za pokrivanje gubitaka u prenosnoj mreži, odnosno Operatoru distributivne mreže u cilju pokrivanja gubitaka u distributivnoj mreži.

Energetski subjekat prisutan na tržištu mora posjedovati odgovarajuću licencu za obavljanje djelatnosti, izdatu od strane Agencije.

Ugovori

Član 12

Tržišne transakcije i međusobna prava i obaveze između učesnika na tržištu, kao i između učesnika i odgovornih energetske subjekata, uređuju se zaključivanjem ugovora.

Vrste i sadržaj ugovora koji se zaključuju na tržištu bliže se definišu Tržišnim pravilima.

Kupci i snabdjevači

Član 13

Nakon otvaranja tržišta, kupci električne energije u Crnoj Gori, prema načinu snabdjevanja, mogu biti kvalifikovani ili nekvalifikovani.

Kvalifikovani kupci su oni koji slobodno mogu birati snabdjevača kod kojeg će kupovati električnu energiju po uslovima koje međusobno ugovaraju. Shodno Sporazumu o osnivanju Energetske zajednice, kvalifikovani su svi kupci koji ne pripadaju kategoriji domaćinstva.

Nekvalifikovani kupci su oni koji nemaju pravo da sami biraju snabdjevača već električnu energiju kupuju kod javnog snabdjevača po regulisanim tarifama.

Član 14

Pod tarifnim kupcima, u smislu ovih pravila, smatraju se nekvalifikovani kupci (domaćinstva) i oni kvalifikovani kupci koji su se opredijelili da se snabdjevaju kod javnog snabdjevača.

Javni snabdjevač je energetske subjekat koji svoju licenciranu djelatnost - snabdjevanje tarifnih kupaca električnom energijom, obavlja kao obaveznu javnu uslugu.

Agencija će posebnom odlukom odrediti energetskog subjekta koji će vršiti funkciju javnog snabdjevača.

Proizvodnja

Član 15

Proizvodnja električne energije u Crnoj Gori je, kao obaveza javne usluge, prevashodno namijenjena snabdijevanju tarifnih kupaca.

Na tržište se može plasirati samo dio proizvodnje iznad potreba tarifnih kupaca.

Javni snabdjevač

Član 16

Javni snabdjevač, za snabdijevanje tarifnih kupaca energiju obezbjeđuje kupovinom kod proizvođača u Crnoj Gori u okviru pružanja javne usluge, po regulisanim tarifama. Po ovim uslovima, javni snabdjevač može kupiti električnu energiju samo do nivoa koji odgovara potrebama snabdijevanja tarifnih kupaca.

U slučaju da se potrebe tarifnih kupaca ne mogu pokriti proizvodnjom iz domaćih izvora, javni snabdjevač obezbjeđuje nedostajuće količine električne energije kupovinom na tržištu po najpovoljnijim uslovima.

Član 17

Pored snabdijevanja tarifnih kupaca, Javni snabdjevač je dužan da, kao "snabdjevač posljednjeg izbora", privremeno snabdijeva i kvalifikovane kupce koji su iz nekog razloga ostali bez svog snabdjevača, do izbora novog snabdjevača.

Član 18

Način rada javnog snabdjevača regulisan je posebnim pravilnikom.

Konkurentno snabdijevanje - opšti principi

Član 19

Kvalifikovani kupac električne energije koji se snabdijeva kod konkurentnog snabdjevača, ima pravo na:

- pravedan i nediskriminatoran tretman od strane snabdjevača,
- zaključivanje ugovora sa snabdjevačem,
- pravovremeno informisanje o svim važnim pitanjima u vezi sa snabdijevanjem.

Prije zaključenja ugovora o snabdijevanju, kvalifikovani kupac je obavezan da sa nadležnim mrežnim operatorom zaključi ugovor o priključenju na mrežu.

Kvalifikovani kupac, preko svog snabdjevača, plaća usluge za korišćenje prenosne i distributivne mreže po regulisanim cijenama, dok troškove balansiranja plaća u skladu sa Tržišnim pravilima.

Član 20

Snabdjevač kvalifikovanih kupaca je dužan da:

- svoje usluge nudi po pravičnim i nediskriminatorskim uslovima, uz punu transparentnost,
- svim zainteresovanim stavi na raspolaganje standardni obrazac zahtjeva za snabdijevanje, sa jasno naznačenom potrebnom dokumentacijom,
- prije zaključenja ugovora o snabdijevanju, na odgovarajući način upozna kvalifikovanog kupca sa vrstama usluga i svim uslovima pod kojima vrši snabdijevanje električnom energijom,
- sa operatorima mreže, u svoje ime i u ime svojih kupaca, zaključi ugovore o korišćenju prenosne i distributivne mreže,
- da snabdijevanje kupaca obavlja u skladu sa važećim propisima i standardima,
- da formira i primijeni sistem za pružanje usluga korisnicima koji će uključivati postupke dostavljanja računa, davanja odgovora na pitanja uključujući i kvalitet usluga, kao i brzo ispunjavanje naloga i zahtjeva.

Zahtjev za snabdijevanje

Član 21

Kvalifikovani kupac koji želi da sa snabdjevačem zaključi ugovor o snabdijevanju, podnosi zahtjev za snabdijevanje.

Zahtjev za snabdijevanje se podnosi na standardnom propisanom obrascu, zajedno sa propisanom dokumentacijom.

Snabdjevač je dužan da u roku od 14 dana obradi zahtjev i u pisanoj formi obavijesti podnosioca da li je zahtjev prihvaćen ili se odbija.

Ugovor o snabdijevanju

Član 22

Kupac i snabdjevač zaključuju ugovor o snabdijevanju kojim se utvrđuju međusobna prava i obaveze.

Kvalifikovani kupac može zaključiti ugovor o snabdijevanju sa jednim ili više snabdjevača.

Snabdjevač je dužan da o početku snabdijevanja svakog kupca blagovremeno i u pisanoj formi obavijesti nadležnog mrežnog operatora i Operatora tržišta i dostavi kopiju ugovora.

Operator tržišta i Agencija na svojim internet stranama objavljuju listu licenciranih snabdjevača.

Član 23

Ugovor o snabdijevanju električnom energijom obavezno sadrži:

- naziv i adresu snabdjevača,
- naziv i adresu kupca,
- kategoriju potrošnje kojoj kupac pripada,
- mjesto isporuke i mjesto mjerenja,
- maksimalnu ugovorenu snagu i ugovorenu količinu energije,
- vrijeme početka snabdijevanja,
- period očitavanja,
- cijene energije i pratećih usluga,
- način obračuna i obračunski period,

- način dostavljanja računa.

Član 24

Ugovor o snabdijevanju sadrži i:

1. Prava i obaveze kupca:
 - da bude snabdijevan na način kako je ugovorom predviđeno,
 - da bude pravovremeno i kvalitetno informisan o svim promjenama u vezi sa snabdijevanjem,
 - da plaća utrošenu električnu energiju i prateće usluge u skladu sa izmjerenim veličinama i važećim cijenama.
2. Obaveze i prava snabdjevača:
 - da snabdijeva potrošača u skladu sa ugovorom, u pogledu količina i kvaliteta energije,
 - da obezbijedi očitavanje i tačno fakturisanje utrošene energije,
 - da pravovremeno obavijesti kupca o mogućim prekidima u snabdijevanju i razlozima njihovog nastanka,
 - da fakturiše i naplati isporučenu energiju.
3. Visinu i način plaćanja naknade u slučaju neispunjavanja uslova ugovora od bilo koje ugovorne strane.
4. Uslove po kojima se može ograničiti ili obustaviti snabdijevanje korisnika i raskinuti ugovor.
5. Trajanje ugovora i uslove za njegov prestanak ili obnavljanje.
6. Pouku o načinu ostvarivanja prava iz ugovora.

Promjena snabdjevača

Član 25

Ukoliko želi, kvalifikovani kupac može da promijeni svog snabdjevača.

Promjena snabdjevača nastaje prestankom važenja postojećeg ugovora sa starim snabdjevačem i zaključenjem novog ugovora sa drugim snabdjevačem.

Odmah po isteku starog i zaključenju novog ugovora o snabdijevanju, prethodni i novi snabdjevač su dužni da o nastalim promjenama obavijeste nadležnog operatora mreže i Operatora tržišta.

Prethodni i novi snabdjevač dužni su da uzmu podatke o stanju obračunskih veličina na mjernim uređajima kvalifikovanog kupca u vrijeme početka primjene novog ugovora o snabdijevanju.

Član 26

Kvalifikovani kupci koji se snabdijevaju preko Javnog snabdjevača ali imaju namjeru da pređu kod nekog drugog snabdjevača, dužni su da do 1. novembra tekuće godine zaključe ugovor o snabdijevanju u narednoj godini i o tome obavijeste javnog snabdjevača.

Ukoliko kvalifikovani kupac ne zaključi ugovor u zadatom roku, njegovo snabdijevanje u narednoj godini će se odvijati preko javnog snabdjevača.

+
čl. 1. Zakona - 54/2009-55.

Vidi:

Zaštita konkurencije

Član 27

Svi učesnici na tržištu dužni su da poštuju sve relevantne zakone i propise, kao i najbolju praksu koji se odnose na:

- podsticanje razvoja tržišta,
- zabranu monopolističkog ponašanja i suzbijanje zloupotrebe tržišne dominacije,
- nelojalnu konkurenciju i suzbijanje bilo kojeg antikonkurentnog ili diskriminatornog ponašanja.

Suzbijanje zloupotrebe dominantnog položaja (monopola)

Član 28

Svaka direktna ili posredna zloupotreba dominantnog položaja na tržištu od strane nekog učesnika, koja uključuje ograničavanje proizvodnje, neopravdano otkazivanje prodaje/kupovine, nametanje cijena ili drugih nepravednih uslova koji imaju za cilj ograničavanje i narušavanje konkurencije, zabranjena je i mora biti sankcionisana.

Član 29

Svaki energetski subjekt - učesnik na tržištu koji je na bilo koji način pogođen (trpi štetu) usljed nekonkurentnog ponašanja ili zloupotrebe dominantnog položaja od strane drugog učesnika, može podnijeti žalbu Agenciji.

Monitoring tržišta

Član 30

Stalno nadgledanje (monitoring) rada tržišta i poštovanja pravila i propisa od strane učesnika na tržištu, saglasno zakonskim ovlaštenjima, obavljaju Agencija i Uprava za zaštitu konkurencije.

Agencija vrši stalno nadgledanje tržišta električne energije sa ciljem da:

- prati razvoj i efikasnost tržišta,
- kontroliše i preduprijedi svaku pojavu antikonkurentnog ponašanja i zloupotrebe dominantnog položaja,
- razvije metode za pospješivanje konkurencije i sprječavanje pojave monopola.

Monitoring tržišta Agencija obavlja putem pregleda i analiza periodičnih izvještaja koje dostavljaju Operator tržišta, operatori prenosne i distributivne mreže i učesnici tržišta, kao i drugih pogodnih metoda koje sama utvrđuje.

Prelazne odredbe

Član 31

Do formiranja konkurentnog tržišta električne energije, tj. do izdavanja licenci novim snabdjevačima, javni snabdjevač je obavezan da vrši snabdijevanje svih tarifnih kupaca po važećim tarifama.

Stupanje na snagu

Član 32

Ova pravila stupaju na snagu osmog dana od dana objavljivanja u "Službenom listu Crne Gore".

OSNOVNI TEKST

Na osnovu člana 12 stav (2) tačka 7) i člana 24 Zakona o energetici ("Službeni list RCG", broj 39/03) i člana 24 stav (1) tačka 13) Statuta Regulatorne agencije za energetiku ("Službeni list RCG", broj 31/04), Odbor Agencije, na sjednici od 26. decembra 2008. godine, donio je

Pravila za osnivanje i rad tržišta električne energije

*Pravila su objavljena u "Službenom listu CG",
br. 1/2009 od 9.1.2009. godine.*

Predmet

Član 1

Pravilima za osnivanje i rad tržišta električne energije (u daljem tekstu: Pravila) definiše se pravni okvir, ciljevi i uslovi za osnivanje tržišta električne energije, osnovni principi snabdjevanja kvalifikovanih kupaca i način promjene njihovih snabdjevača, kao i rada javnog snabdjevača, te osnovna načela i principi za razvoj konkurencije i suzbijanje antikonkurentnog ponašanja i zloupotrebe monopolskog položaja na tržištu.

Pravni okvir

Član 2

Pravni okvir za otvaranje tržišta električne energije utvrđen je:

- Zakonom o energetici,
- Direktivom 2003/54/EC o opštim pravilima za unutrašnje tržište električne energije,
- Uredbom 1228/2003/EC o uslovima pristupa mreži za prekogranične razmjene električne energije, i
- Zakonom o ratifikaciji Sporazuma između Evropske zajednice i Republike Crne Gore o formiranju Energetske zajednice.

Ciljevi

Član 3

Osnivanje organizovanog tržišta električne energije ima za cilj:

- stvaranje, održavanje i razvoj konkurentskih odnosa između učesnika na tržištu,
- povezivanje sa regionalnim, odnosno budućim jedinstvenim evropskim energetskim tržištem, radi stvaranja uslova za sigurno, stabilno i kvalitetno snabdijevanje električnom energijom, po najpovoljnijim cijenama, uz stalnu zaštitu i poboljšanje stanja životne sredine, i
- stvaranje povoljnih uslova za intenziviranje investicija u gradnju novih izvora električne energije i elektroenergetski sektor u cjelini.

Principi organizovanja tržišta

Član 4

Osnovni principi na kojima se zasniva organizovano tržište električne energije su:

- poštovanje, promovisanje i stalno jačanje konkurencije,
- slobodan i nediskriminatoran pristup prenosnoj i distributivnoj mreži.

Obezbjediavanjem uslova za razvoj i jačanje konkurencije, istovremeno se omogućava i zaštita i dalji razvoj tržišta.

Prenosna i distributivna mreža, kao prirodni monopol, predstavljaju neophodnu infrastrukturu za funkcionisanje tržišta električne energije koja mora biti dostupna svim korisnicima, po istim unaprijed poznatim uslovima.

Uslovi za otvaranje tržišta

Član 5

Za otvaranje tržišta neophodno je, ali ne i dovoljno, da su ispunjeni slijedeći uslovi:

- da je sprovedeno razdvajanje elektroenergetskih djelatnosti,
- da su konstituisani operator prenosnog sistema i operator distributivnog sistema,
- da su utvrđene i objavljene tarife za korišćenje prenosne i distributivne mreže,
- da su donijeti Kodeks mreže i Distributivni kodeks, kao akti koji trećim stranama obezbjeđuju pristup mrežama pod jednakim, unaprijed poznatim uslovima,
- da su donijeta Tržišna pravila, tj. akt koji obezbjeđuje uravnoteženo funkcionisanje elektroenergetskog sistema u tržišnim uslovima.

Tržišne i regulisane djelatnosti

Član 6

Nakon otvaranja tržišta, elektroenergetske djelatnosti u Crnoj Gori obavljace se kao tržišne i kao regulisane.

Tržišne djelatnosti su:

- proizvodnja električne energije namijenjena tržištu,
- snabdijevanje kvalifikovanih kupaca koji se ne snabdijevaju kod javnog snabdjevača, i
- trgovina električnom energijom.

Ove djelatnosti će se postepeno liberalizovati, u skladu sa razvojem konkurencije i ukupnih odnosa na tržištu.

Regulisane djelatnosti su:

- proizvodnja električne energije za snabdijevanje tarifnih kupaca,
- prenos električne energije,
- distribucija električne energije,
- snabdijevanje tarifnih kupaca,
- upravljanje i vođenje elektroenergetskog sistema,
- organizovanje tržišta električne energije.

Shodno Zakonu o energetici, regulisane djelatnosti obavljaju se kao javne usluge.

Javna usluga

Član 7

Pod javnim uslugama, u smislu ovih pravila, podrazumijevaju se usluge koje kupcima pružaju energetske subjekti po regulisanim cijenama i regulisanim uslovima pristupa i korišćenja mreža, kojima se omogućava sigurnost, redovnost i kvalitet snabdijevanja, kao i zaštita životne sredine.

Javna usluga je dostupna svim kupcima po ravnopravnim uslovima.

Naknada energetskom subjektu koji obavlja djelatnost u okviru obaveze pružanja javne usluge utvrđuje se u skladu sa Pravilnikom o tarifama za električnu energiju.

Tržište električne energije

Član 8

Promet električne energije na organizovanom tržištu odvija se preko Operatora tržišta, u skladu sa Tržišnim pravilima.

Organizovanje rada i upravljanje tržištem, Operator tržišta obavlja uz puno poštovanje principa objektivnosti, nediskriminatornosti i transparentnosti.

Nadzor nad radom tržišta vrši Agencija.

Tržišna pravila

Član 9

Prava, obaveze i odgovornosti učesnika, te definisanje odnosa, tok aktivnosti i procedure za rad tržišta električne energije, utvrđuju se Tržišnim pravilima.

Tržišna pravila, predlaže Operator tržišta, a odobrava Agencija.

Model tržišta

Član 10

Tržište električne energije u Crnoj Gori sastoji se od veleprodajnog i maloprodajnog tržišta.

Veleprodajno tržište električne energije uključuje:

- dugoročno tržište, tj. tržište na bazi bilateralnih ugovora,

- srednjeročno - dan unaprijed tržište, koje u početnom periodu neće postojati, ali se na određenom stepenu razvoja tržišta može osnovati,
- kratkoročno - balansno tržište, i
- aktivnosti nakon realnog vremena - obračun i poravnanja odstupanja.

Balansno tržište i aktivnosti nakon realnog vremena zajedno čine balansni mehanizam koji treba da obezbijedi uravnoteženo funkcionisanje elektroenergetskog sistema. U prvom periodu nakon otvaranja tržišta, zbog nemogućnosti organizovanja pravog balansnog tržišta, balansiranje sistema vršiće se na postojeći način.

Maloprodajno tržište električne energije se osniva na principima:

- omogućavanja konkurencije u snabdijevanju, izdavanjem licenci za snabdijevanje električnom energijom,
- obezbjeđivanja neophodnih trgovinskih aranžmana za javnog snabdjevača, koji će biti odgovoran za snabdijevanje električnom energijom tarifnih kupaca.

Učesnici tržišta

Član 11

U radu tržišta električne energije sudjeluju učesnici tržišta i odgovorni energetske subjekti.

Učesnici tržišta su energetske subjekti kojima je, kao licencna djelatnost, dopušteno obavljanje kupovine/prodaje električne energije. To su: proizvođači, trgovci, snabdjevači (konkurentni) i javni snabdjevač, kao i samosnabdjevači, tj. kupci kojima je omogućeno da energiju za svoje potrebe obezbjeđuju na konkurentnom tržištu.

Odgovorni energetske subjekti su Operator prenosne mreže, Operator distributivne mreže i Operator tržišta. Ovim subjektima nije dopušteno bavljenje kupoprodajom električne energije, izuzev Operatoru prenosne mreže kupovina energije u cilju obezbjeđenja balansnog mehanizma i za pokrivanje gubitaka u prenosnoj mreži, odnosno Operatoru distributivne mreže u cilju pokrivanja gubitaka u distributivnoj mreži.

Energetski subjekat prisutan na tržištu mora posjedovati odgovarajuću licencu za obavljanje djelatnosti, izdatu od strane Agencije.

Ugovori

Član 12

Tržišne transakcije i međusobna prava i obaveze između učesnika na tržištu, kao i između učesnika i odgovornih energetskih subjekata, uređuju se zaključivanjem ugovora.

Vrste i sadržaj ugovora koji se zaključuju na tržištu bliže se definišu Tržišnim pravilima.

Kupci i snabdjevači

Član 13

Nakon otvaranja tržišta, kupci električne energije u Crnoj Gori, prema načinu snabdijevanja, mogu biti kvalifikovani ili nekvalifikovani.

Kvalifikovani kupci su oni koji slobodno mogu birati snabdjevača kod kojeg će kupovati električnu energiju po uslovima koje međusobno ugovaraju. Shodno Sporazumu o osnivanju Energetske zajednice, kvalifikovani su svi kupci koji ne pripadaju kategoriji domaćinstva.

Nekvalifikovani kupci su oni koji nemaju pravo da sami biraju snabdjevača već električnu energiju kupuju kod javnog snabdjevača po regulisanim tarifama.

Član 14

Pod tarifnim kupcima, u smislu ovih pravila, smatraju se nekvalifikovani kupci (domaćinstva) i oni kvalifikovani kupci koji su se opredijelili da se snabdijevaju kod javnog snabdjevača.

Javni snabdjevač je energetska subjekat koji svoju licenciranu djelatnost - snabdijevanje tarifnih kupaca električnom energijom, obavlja kao obaveznu javnu uslugu.

Agencija će posebnom odlukom odrediti energetskog subjekta koji će vršiti funkciju javnog snabdjevača.

Proizvodnja

Član 15

Proizvodnja električne energije u Crnoj Gori je, kao obaveza javne usluge, prevashodno namijenjena snabdijevanju tarifnih kupaca.

Na tržište se može plasirati samo dio proizvodnje iznad potreba tarifnih kupaca.

Javni snabdjevač

Član 16

Javni snabdjevač, za snabdijevanje tarifnih kupaca energiju obezbjeđuje kupovinom kod proizvođača u Crnoj Gori u okviru pružanja javne usluge, po regulisanim tarifama. Po ovim uslovima, javni snabdjevač može kupiti električnu energiju samo do nivoa koji odgovara potrebama snabdijevanja tarifnih kupaca.

U slučaju da se potrebe tarifnih kupaca ne mogu pokriti proizvodnjom iz domaćih izvora, javni snabdjevač obezbjeđuje nedostajuće količine električne energije kupovinom na tržištu po najpovoljnijim uslovima.

Član 17

Pored snabdijevanja tarifnih kupaca, Javni snabdjevač je dužan da, kao "snabdjevač posljednjeg izbora", privremeno snabdijeva i kvalifikovane kupce koji su iz nekog razloga ostali bez svog snabdjevača, do izbora novog snabdjevača.

Član 18

Način rada javnog snabdjevača regulisan je posebnim pravilnikom.

Konkurentno snabdijevanje - opšti principi

Član 19

Kvalifikovani kupac električne energije koji se snabdjeva kod konkurentnog snabdjevača, ima pravo na:

- pravedan i nediskriminatoran tretman od strane snabdjevača,
- zaključivanje ugovora sa snabdjevačem,
- pravovremeno informisanje o svim važnim pitanjima u vezi sa snabdijevanjem.

Prije zaključenja ugovora o snabdijevanju, kvalifikovani kupac je obavezan da sa nadležnim mrežnim operatorom zaključi ugovor o priključenju na mrežu.

Kvalifikovani kupac, preko svog snabdjevača, plaća usluge za korišćenje prenosne i distributivne mreže po regulisanim cijenama, dok troškove balansiranja plaća u skladu sa Tržišnim pravilima.

Član 20

Snabdjevač kvalifikovanih kupaca je dužan da:

- svoje usluge nudi po pravičnim i nediskriminatornim uslovima, uz punu transparentnost,
- svim zainteresovanim stavi na raspolaganje standardni obrazac zahtjeva za snabdijevanje, sa jasno naznačenom potrebnom dokumentacijom,
- prije zaključenja ugovora o snabdijevanju, na odgovarajući način upozna kvalifikovanog kupca sa vrstama usluga i svim uslovima pod kojima vrši snabdijevanje električnom energijom,
- sa operatorima mreže, u svoje ime i u ime svojih kupaca, zaključi ugovore o korišćenju prenosne i distributivne mreže,
- da snabdijevanje kupaca obavlja u skladu sa važećim propisima i standardima,
- da formira i primijeni sistem za pružanje usluga korisnicima koji će uključivati postupke dostavljanja računa, davanja odgovora na pitanja uključujući i kvalitet usluga, kao i brzo ispunjavanje naloga i zahtjeva.

Zahtjev za snabdijevanje

Član 21

Kvalifikovani kupac koji želi da sa snabdjevačem zaključi ugovor o snabdijevanju, podnosi zahtjev za snabdijevanje.

Zahtjev za snabdijevanje se podnosi na standardnom propisanom obrascu, zajedno sa propisanom dokumentacijom.

Snabdjevač je dužan da u roku od 14 dana obradi zahtjev i u pisanoj formi obavijesti podnosioca da li je zahtjev prihvaćen ili se odbija.

Ugovor o snabdijevanju

Član 22

Kupac i snabdjevač zaključuju ugovor o snabdijevanju kojim se utvrđuju međusobna prava i obaveze.

Kvalifikovani kupac može zaključiti ugovor o snabdijevanju sa jednim ili više snabdjevača.

Snabdjevač je dužan da o početku snabdijevanja svakog kupca blagovremeno i u pisanoj formi obavijesti nadležnog mrežnog operatora i Operatora tržišta i dostavi kopiju ugovora.

Operator tržišta i Agencija na svojim internet stranama objavljuju listu licenciranih snabdjevača.

Član 23

Ugovor o snabdijevanju električnom energijom obavezno sadrži:

- naziv i adresu snabdjevača,
- naziv i adresu kupca,
- kategoriju potrošnje kojoj kupac pripada,
- mjesto isporuke i mjesto mjerenja,
- maksimalnu ugovorenu snagu i ugovorenu količinu energije,
- vrijeme početka snabdijevanja,
- period očitavanja,
- cijene energije i pratećih usluga,
- način obračuna i obračunski period,
- način dostavljanja računa.

Član 24

Ugovor o snabdijevanju sadrži i:

1. Prava i obaveze kupca:
 - da bude snabdijevan na način kako je ugovorom predviđeno,
 - da bude pravovremeno i kvalitetno informisan o svim promjenama u vezi sa snabdijevanjem,
 - da plaća utrošenu električnu energiju i prateće usluge u skladu sa izmjerenim veličinama i važećim cijenama.
2. Obaveze i prava snabdjevača:
 - da snabdijeva potrošača u skladu sa ugovorom, u pogledu količina i kvaliteta energije,
 - da obezbijedi očitavanje i tačno fakturisanje utrošene energije,
 - da pravovremeno obavijesti kupca o mogućim prekidima u snabdijevanju i razlozima njihovog nastanka,
 - da fakturiše i naplati isporučenu energiju.
3. Visinu i način plaćanja naknade u slučaju neispunjavanja uslova ugovora od bilo koje ugovorne strane.
4. Uslove po kojima se može ograničiti ili obustaviti snabdijevanje korisnika i raskinuti ugovor.
5. Trajanje ugovora i uslove za njegov prestanak ili obnavljanje.
6. Pouku o načinu ostvarivanja prava iz ugovora.

Promjena snabdjevača

Član 25

Ukoliko želi, kvalifikovani kupac može da promijeni svog snabdjevača.

Promjena snabdjevača nastaje prestankom važenja postojećeg ugovora sa starim snabdjevačem i zaključenjem novog ugovora sa drugim snabdjevačem.

Odmah po isteku starog i zaključenju novog ugovora o snabdijevanju, prethodni i novi snabdjevač su dužni da o nastalim promjenama obavijeste nadležnog operatora mreže i Operatora tržišta.

Prethodni i novi snabdjevač dužni su da uzmu podatke o stanju obračunskih veličina na mjernim uređajima kvalifikovanog kupca u vrijeme početka primjene novog ugovora o snabdijevanju.

Član 26

Kvalifikovani kupci koji se snabdijevaju preko Javnog snabdjevača ali imaju namjeru da pređu kod nekog drugog snabdjevača, dužni su da do 1. septembra tekuće godine zaključe ugovor o snabdijevanju u narednoj godini i o tome obavijeste javnog snabdjevača.

Ukoliko kvalifikovani kupac ne zaključi ugovor u zadatom roku, njegovo snabdijevanje u narednoj godini će se odvijati preko javnog snabdjevača.

Zaštita konkurencije

Član 27

Svi učesnici na tržištu dužni su da poštuju sve relevantne zakone i propise, kao i najbolju praksu koji se odnose na:

- podsticanje razvoja tržišta,
- zabranu monopolističkog ponašanja i suzbijanje zloupotrebe tržišne dominacije,
- nelojalnu konkurenciju i suzbijanje bilo kojeg antikonkurentnog ili diskriminatornog ponašanja.

Suzbijanje zloupotrebe dominantnog položaja (monopola)

Član 28

Svaka direktna ili posredna zloupotreba dominantnog položaja na tržištu od strane nekog učesnika, koja uključuje ograničavanje proizvodnje, neopravdano otkazivanje prodaje/kupovine, nametanje cijena ili drugih nepravednih uslova koji imaju za cilj ograničavanje i narušavanje konkurencije, zabranjena je i mora biti sankcionisana.

Član 29

Svaki energetska subjekt - učesnik na tržištu koji je na bilo koji način pogođen (trpi štetu) usljed nekonkurentnog ponašanja ili zloupotrebe dominantnog položaja od strane drugog učesnika, može podnijeti žalbu Agenciji.

Monitoring tržišta

Član 30

Stalno nadgledanje (monitoring) rada tržišta i poštovanja pravila i propisa od strane učesnika na tržištu, saglasno zakonskim ovlaštenjima, obavljaju Agencija i Uprava za zaštitu konkurencije.

Agencija vrši stalno nadgledanje tržišta električne energije sa ciljem da:

- prati razvoj i efikasnost tržišta,

- kontroliše i preduprijedi svaku pojavu antikonkurentnog ponašanja i zloupotrebe dominantnog položaja,
 - razvije metode za pospješivanje konkurencije i sprječavanje pojave monopola.
- Monitoring tržišta Agencija obavlja putem pregleda i analiza periodičnih izvještaja koje dostavljaju Operator tržišta, operatori prenosne i distributivne mreže i učesnici tržišta, kao i drugih pogodnih metoda koje sama utvrđuje.

Prelazne odredbe

Član 31

Do formiranja konkurentnog tržišta električne energije, tj. do izdavanja licenci novim snabdjevačima, javni snabdjevač je obavezan da vrši snabdijevanje svih tarifnih kupaca po važećim tarifama.

Stupanje na snagu

Član 32

Ova pravila stupaju na snagu osmog dana od dana objavljivanja u "Službenom listu Crne Gore".

Broj: 08/2312-2

Podgorica, 29. decembra 2008. godine

Regulatorna agencija za energetiku

Predsjedavajući Odbora Agencije

Miodrag Đekić, s.r.

IZMENE

Na osnovu člana 12, stav (2), tačka 7 i člana 24 Zakona o energetici ("Službeni list RCG", broj 39/03) i člana 24, stav (1), tačka 13) Statuta Regulatorne agencije za energetiku ("Službeni list RCG", broj 31/04), Odbor Agencije, na sjednici održanoj 30. jula 2009. godine, donio je

Pravila o izmjenama Pravila za osnivanje i rad tržišta električne energije

*Pravila su objavljena u "Službenom listu CG",
br. 54/2009 od 10.8.2009. godine.*

Član 1

U Pravilima za osnivanje i rad tržišta električne energije ("Službeni list CG", broj 1/09), u članu 26, stavu 1 riječi: "1. septembra", zamjenjuju se riječima: "1. novembra".

Član 2

Ova pravila stupaju na snagu osmog dana od dana objavljivanja u "Službenom listu Crne Gore".

Broj: 09/1738-2

Podgorica, 30.07.2009. godine

Odbor Regulatorne agencije za energetiku

Predsjedavajući Odbora,

Dragan Bojović, s.r.